

én becsületes uton szerzöt akarok magam után, nem pazarlót. Tehát, nagy bátyám után ne legyen a rendszerinti Katzágó örökösök hálaadatlan sorában.

3-szor. Midőn Atányt az idézett kötelezvény értelmében néhai Gróf Gyulai Ferentzné gyermekei vagy Unokái kiváltanak, kik eránt legnagyobb tiszteletet bizonyítottak, elégedjék meg 8000 pengő forinttal három huszast vetve egy forintra, de azokat meg kérem, hogy vető magot ne kívánjanak pótlásul mikről a kötelezvény szól.

4-szer. Antal Öcsém mint örökösöm a Hőgyészi jószágot Gömbös Pál vagy maradékítól okvetetlen kiváltsa ha elébb nem a 32 zálogév elteltével azt 1827-beli September 28-tól számítván s addig bírja tsak ő míg két harmad részéért Attya Sámuel vagy annak gyermekei, és Dávid fivérem vagy gyermekei az illetőt le teszik, mert osztatlanul adá zálogban Atyám. Nemes Ohidyné Nemes Lórántfy Sára Bobán Vasban ebből már azért nem kap, mert Atyám azt közlé velem, hogy azt mindenből igazságossan kielégétette. És Antal rendes uton magának tartani az egészszet sőt még hozzá szerezni, ennélfogva lehet ő Vasmegyében ha kedve tartandaná meg szeretntse szolgáltatával könnyebben Vmegyei tiszttségben.

5-ször. Néhai tisztelt Atyámnak egyszerű kőemléket állíttasson, ha e fogadásomat én nem tellyesíthetném az Urai-Ujfalui evang. Szentegyház belfalához, mellyben az ottani Gyülekezet nekem megegyezését nyilvánítottá, eddigi tudakolásomhoz képest lehet díjja 200 pengő forint. Kikötöm pedig, hogy tsak a légyen általjános örökösömé, Antalé, a mi e következő hagyományaim igaz kifizetése után marad.

I-ször. Nemes Döbrentei Károly Öcsémnek 200 azaz betűvel kétszáz forint pengőben, fia ez: Nemes Döbrentei Károlynak Rust városa alljegyzője most Pesten Juratus jó erkölcsű, s magyar irodalmi kézíratait örömmel olvastam jó jövendőül. Le kötelezem őtet már megjelent munkái és a kéziratban találandók összes tsinos kiadására, melly körül Nemes Perlaky Sándor hites Ügyvéd s bátyja s nekem Barátom segítségével éljen. Talám megveszi azokat valamelyik könyváros vagy kiadhattyák előfizetésre. A jövedelemből Perlaky Sándor 200 pengő forintot huzzon, a többi Károlyé légyen, a kiadás azonban tsak akkorra való lészen, ha magam még életemben nem járhatnék el benne. Ha igen, akkor a fenn maradó jövedelem s kiadhatási jog Döbrentei Antal Öcsémé Károlyal együtt.

II-szor. A Sopronyi Evang. Lyceum Conventjéhez adassék 200 pengő forint s hasonlóképpen a Pesti evang. tanintézet vezetőihez ismét 200 pengő forint. Mind Sopronyban mind Pesten pedig a két-két száz pengő forint. száztól hattal biztosíttassék kamatra. A tizenkét forintból osztán mindenik helyen két-két magyar veretésű Arany szerzettessék évenként, mellyek közül egyik Aranyat Sopronyban és Pesten és minden Nyári méreközlet vagy Examen után halgatók láttára az Igazgató tanár azon ifjunak nyujtsa, által ki magyarul tanul tudományai felmondásában és magyarul készétett dolgozatában legesleg kitünőbb osztán tanulvánnyat végeztével Sopronyt el hagyja, Pesten pedig fellyebbi tanintézetben lépik, akarom

hogy legesleg kitűnőbbé ítélest a tanuló társak magok tegyék titkos szavazattal s ez ilyen tanárának szavazata vagy ki mondása légyen el döntő. Légyen szabad ezen Aranyat Gábor Aranynak neveznem. És te derék fiú ki ezt kapod, ne keveseld, neked még tsak a tiszta dicsősség légyen olly kecses mint Miltiadesnek egy cserág. Jelentessék bé továbbá az fiú neve mindig a Dunántúli és Bánya kerületi evangyelikus Superintendencia évi gyűléssének, honnan az hirlapokban is kerül s így két ellenőrség tartja folyamatban; a másik Arany azon Tanaré légyen, ki az érdemzett fiat jutalmazó évében tanította. A fenn maradó összegetske tsatoltassék mindig Sopronyban és Pesten a Tanóda alaptőkéjéhez. De ha ezen intézkedésem kezelése nem tetszendenék, egyik kétszáz pengő forint általjános örökösöméül maradjon, a másik pedig a Pesti honni Iparegyelet tőkéjéhez követeltethessék. S azért Sopronyban és Pesten felválolásáról kötelezvény kelljen vagy ellen nyilatkozat.

III. Lajos és Sándor Unoka Öcséim tanócai bizonyítványával mellyeket kívánságomra most Julius 5-én hozott le magával hozzám Antal testvér bátyuk, még nem elégedhettem meg, hanem a mellyik ezutánra észit és becsületes magaviseletet tanusittandana s oskola végzett kíván lenni s tanulása után élni, arra általjános örökösöm segedelmező figyelmét fordította.

IV. Nemes Döbrentei Dávid testvéremnek járjon 300 pengő forint elébbi halála esetére azomban mintsem ez nekie ki juthatna, e 300 pengő forintot Antal elébb említett valamellyik sikerrel tanuló iskolás fivérére fordítsa. Dávid tanódás fiait nem esmérem.

A Gróf Gyulai négy Testvérnek Erdélyben következők megküldését kívánom emlékül Gróf Gyulai Lajos Urnak, ki Maros Németiben lakik Déva mellett Ámort és Pszichét alabástromból borító Üveg alatt és a két irat sulyzót buzogány tartó kéz, Ne bántsd a Magyart szavakkal, s a kévérére dülő Magyar arató pipáztában. — Báró Frimont Péterné Gróf Gyulai Lotti számára egy fűsütartó üveg ezüst fedéllel. Gróf Vass Györgyné Gróf Gyulai Faninak egy ezüst szelencze D. G. vésettel. Gróf Kun Lászlóné Gróf Gyulai Szilárdka számára ennek párját, megint D. G. rajta. Csekélységek! szeretetem s tiszteletemhez képest, mellyel erántuk folyvást vagyok, nálok, vélek érzettem magamat mindig igazán hon; azon két arasz magasságú ezüst serleg, mellyel Gróf Brunsvig Józsefné Majtheny Anna Mária megtisztele 1845-ben légyen a Pesti evangyelikus Gyülekezet oltárán Urvacsorájakori Bor osztó serlegje.¹

A Magyar tudós Társaság Pest ülési teremében felfüggesztés végett ajánlom fel tagainak ezennel képeit: Gróf Teleky József, Gróf Szécheny István, Kisfaludy Sándor, Berzsényi Dániel, Gróf Dezséffy József, Horvath Endre, (Virág Benedek), Kazinczy Ferencz, Báró Jósika Miklós, Kállyai Ferencz, Báró Mednyánszky Alajos. Festé Gróf Széchenyt Barabás, Kállyait Koczina, Báró Jósikát Pesky, a többi mind Simó Ferencz székelyudvarhelyi festérnek ült, a másolta Kazinczyt Donát után. Ha azon teremben el nem férnének, adja el minnyáját Antal Öcsém.

¹ V. ö. VIII. évf. 219. 1.

A mi tsak nálom találtatható léssen a régi Magyar emlékek kézirati gyűjteményei között 1599-ig az mind a Magyar Tudós Társaságnak adassék által, mert azéi. Addig folyó gyűjtésre valék felhatalmazva általa, mostanig már 42 levéltár és könyvtár megvizsgáltakor. A mi pedig 1600 kezdetik, azt 1700-on innen levőkkel együtt magam külön gyűjteményéül szerkesztem össze, mint hivatalos Magyar Oklevelek kiadása végett s így ezek Antal és Károly Öcséim felügyelése alá esnek. Legvagyazobb gondjuk is légyen közrebocsáthatásukig reájok.

Nagy becsület e Gyűjtemény.

Hanem a kinek másnak könyvei s akármije nálom maradna így főként a Magyar Tudós társaságé, pontossan össze állíttassék. Hasonló gond legyen a Buda kerületi Országbiztosságot illető hivatalos iratokra, mellyek szállásomon lévén Irodám, nagy mennyiségben vagynak nálom. Azok az Országbiztosság Fő igazgatójának rendelése alá terjesztessenek a tisztí pecsétnyomókkal együtt, tsak a pecsétnyomó sajtó enyim.

S e pontnál említtem meg Herroych Antal cs. kir. nyugdíjazott ór mester és fő Biztosi le író segédem ügyes, becsületes magaviseletét. Mindig ki fizetem hó dijját évére, de azon fellyül barátságommal adassék nékie ha mellettem maradna halálomig 160 azaz száthatvan pengő forint.

Akárki lenne pedig nálom halálomkor Szobaleányi, Huszárlegényi, Szakácsnéi szolgálatban, annyi fizettessen ki neki havi bérén fellyül, a mennyiről bérelvelében vagy külön írásomban hűsége meg esméréséül biztosítottam s azon ottani magam kötelezése végrendeletemül nézessék. A ki körülöttem híven fáradt panasza ne légyen. Most tsak legényem van. Valamint e szolgáló Barátimat rendszerint ki szoktam fizetni úgy fog tisztában taláthatni egyéb dolgom reményem, hanem ha hirtelen halál ér.

S midőn a tömegetskémből ki adandókat el rendelém, gondoskodom Antal általjános örökösömnek házasságtalanul magtalan halála esetében helyében állíttandó más általjános örökösömről. Ez legyen akkor említett Nem. Döbrentei Károly, és ha előbb halna meg Antal mintsem átvehetné örökét s akaratom általa tellyesednék, Károly vigyen végben mindent. Antalnak későbbi halálával meg az arra már tisztán maradtak száljának mind Károlyra, folyamatban lehető gondokkal. Mikor pedig Károlyt hasonlóan törvényes maradék nélkül ragadná ki az élet sora, akkor a reá ment összegből 1500 azaz Ezer Ötszáz pengő forint Gróf Gyulai Lajos úrnak s fent tisztelt nővéreinek küldessék; 1000 = ezer pengő forint a magyar tudós társaságé légyen, 500 azaz Ötszáz pengő forint meg a Pesti Iparegyleté; a többiről maga Károly rendelkezék valamelyik olyan Atyafi Döbrentei egy fiú számára végrendeletem szellemében, ki tanult sorban áll s a több között legjelesb. Világi tisztségűre nézve leginkább. Ki tetszik ebből miképpen tiltom Károlyt is az Antalra tisztán szállandók és a reá menetendők füstben eresztésétül. — Antal és ő mondom tsak haszonhúzóak legyenek, Károly is csupán alapjául nézve tőlem eredhető Örökét a maga saját szorgalma által értéke nevelhetésének. S már így az általam őrzött Döbrentei czírákot vagy családott illető nemességi s Jóságotskát illető Levelek is Antalhoz menendők, mi ellen

ugy hiszem Károlynak ámbár ő idősebb ki fogása nem fog lenni a Várségileg hozzánk tartozó Döbrentei ugy sem lézsen el zárva illetőségétől.

Ezen vegrendeletem végrehajtójául Tekintetes Pest-Pilis-Solt Vármegyének halálomkori első All Ispánnját kérem, akarom, midőn pedig az reá nem érne vagy helye éppen üres volna, a másod Allispány urat. Ha nem lenne még akkor Antal öcsém tellyes korú, kegyeskedjék olly gyámat ajánlani, ki az ő becsületességéhez képest hasonlóan viszi általjános örökösöm ügyeit. Végrendeletem azon pontjait mellyek Gróf Gyulai Lajos urat és nővéreit, a magyar tudós társaságot, az Iparegyletet lehettseges jövendőre nézve illetik; méltóztassék hiteles kiadásban kézbesítettetni. A tisztelt Vármegyei K. K. és R. R. előtt meg nagyon esedezem, méltóztassanak vagy az illető All Ispány ur eljárási tudósíttását, vagy az általok kinevezendő gyámét avagy gondárét közgyűlések eleiben venni. Az első All Ispány úr fogadjon el Harmincz darab arany tisztelet díjt vagy válasszon holmimból ha inkább tetszendenék neki annyi éróft. A gondárt (Gondnokot) Antal öcsém Attyának is a dolgokról tudósíttására kérem tellyes korusága esetéig az ő fáradsági részét a Tekintetes Vármegye fogja ki szabni, Lesznek ott Barátim felügyelendők általjában pedig a tek.: K. K. és R. R. egyeteme igazságos intézkedésében tellyes bizalmamat vetem nem tsalatkozhatván.

Végrendeletem aláíróinak most is ujra köszönetem.

Jó Uraimnak végső hálám.

Hív barátimra Erdélyben s Magyar Országban, Saxoniában és Angol honban áldásom.

Barátnéimnak Erdélyben, Magyar Országban és Angliában tiszteletem. Gróf Teleky József erdélyi Fő Kormányzó ő Exlenciája fogadja el kérem Simo Ferencznek 1826-béli olajfestvényét Vesztát, gondolnám az Erdélyi muzeum gyűjteményei közé hagyva, ha Országos kívánság szerént még életében törvény állíthatja fel s Erdélyi s Magyar Országai Hazám Nemzetem folyvást nagyobb mindig kifejtettebb phoenix légyen és az ápoló királyunkon Isten áldása míg Esküjét tellyesítti.

Végre temetésemről, koporsóban ne tegyenek míg a valóságos halál felbontás vagy mi által tökéletessen bizonyossá vált. Tetemeim felett beszéd tartó Papom Tiszt. Székács József vagy általjában a Pesti Evang. Magyar pap légyen, mert első valék ki a Pesti ev. gyülekezet Magyar Tiszteletese fizetéséhez alapítványkát adtam, s így oda tartozom, de a Budai Ev. Pap ezzel sértve ne légyen ő magyar Imádságot mondjon s az ő tisztelet díjja hasonlóan illőn adassék által.

Tegyék a holttat azon temetőben, melly laktájam embereit fogadja bé, ha rendszerént kell mennie, akárhol ugyan mindegy, de »a tündérhegyen porlani cserfa árnyában« . . . e gondolat szálla meg 1847-ki Junius 19-e óta, melly napért Buda Nemes Fő Városának köszönetem.

Befejezem még egy most szökelt kívánságommal. Ha mit az ide jegyzettekén kívül még emlékül hagynék mellette találandó én írásom s pecsétem szerént lelki esméretessen légyen által adva mintha e végrendeletemben soroztam volna ámbár pénz is lenne.

E végezve beh meg könnyül a lélek mikor a halálon túl bátran

járt, ennek vidámságában mindennek a mi nemes, betsúlásával, emberi szennyek utalásával, gyarlóságokon mosologva írtam e sorokat elejétől végig saját kezemmel s megerősítettül nyomtam ide nemzettségi pecsétemet Budán, Julius 9-én 1847.

Döbrentei Gábor mk.
 Királyi Tanácsos
 Budakerületi Országos Fő Biztos.
 (L. S.)

Hogy Döbrentei Gábor Királyi Tanácsos, Budakerületi Országos Fő Biztos úr ezen végrendeletét láttunkra írta alá s pecsételte meg és a benne lévőket saját kezével írott ön akaratának vallotta ellőttünk mi alul írottak mint általa meghívott és együtt volt Tanuk a törvény értelmében nevünk aláírásával és pecsétünkkel bizonyítjuk

Budán, Julius 9-én. 1847.

(p. h.) Patsiri Odri József
 Királyi Helytartó Tanácsos.

(p. h.) Megyeri Becze Ferencz
 Magyar K. Kincstári Tanácsos.

(p. h.) Czech János
 Királyi Tanácsos és Tanulmány bizottsági
 első ülnök.

(p. h.) Kovásznai Kováts Zsigmond
 Pestmegyei Tábla Biró.

(p. h.) Urbanói Benyói Urbanovszky Justin
 T. Pest Megye Szolga Birája.

(p. h.) Wozáry Rövid Gábor
 Cs. Kir. Nyug. Kapi.ány.

Jegyzet: Ezen Julius 9-én 1847 költ Testamentomomhoz Codicillust adtam Sept. 27-én 1848 Dezseffy László, Czech János, Pap Gábor, Vozáry Gábor, Ráth Péter, Podhraczký József tanuk aláírásával

Döbrentei Gábor mk.

Döbrentei Gábornak

1847b. Julius 9. hitelesített végrendeletéhez saját keze aláírásával adott későbbi szabályzat Codicillus. Budán, Sept. 1848.

Jegyzet: 1847 Julius 9-én készített Végrendeletemet a mostani háborus napokban nem írhatám kényemre ujjonnan hogy maradt volna fenn egy öntés némellynek egész évi elhalgatásával, De a Vezérlő a kettőből is kivehető lészen. És már e szabályzatot későbbre is törvényes erejűnek akarom.

Nőtelen Gyermektelen Agglegény mindenkorra rendben légyen.
 Döbrentei Gábor mk.

Az 1848-béli 9-i törvény-czikk és ugyanazon 1848-béli Nyári Ország Gyűlés katona állítási törvény határozata ez itt következő változtatásokat okozta, 1847-ben költ Végrendeletemen.

Urbériségek megszüntével az Atányi jószág és Szent Iványi pusztá már most ha meg nem érné a rajta fekvő 8572 pengő torintot 30 kr, azaz betűvel nyolczezer ötszáz hetvenkét forintot 30 kr, hiányját a

Gróf Gyulai négy Testvéren követelhetném. De barátságuk előttem becsesebb némű pótlék pénznel, Ezen érzelmemhez tartsa magát általános örökösöm.

Ha pedig e jószágot kiváltaná Gróf Gyulai Carolina Frimont Péterné kinek nyílában jutott, elégedjen meg általános örökösöm nyolcezer pengő forinttal ezüstben s a fellyül levő 572 frt 30 kr. hajljon a vető magban és miként 1847-ki rendeletem 3-ik lapja szól. Midőn azt sem Karolina Grófné sem Fani, Lajos, Szilárdka Testvérei közül valamelyik magához nem venné s el adásában meg nyugodnának, annyival elégedjék meg általános örökösöm a mennyit érette kaphát. Sőt azon esetben meg ha többen kellne el 8572 forintnál 30 kr-nál pengőben ajánlja oda feleslegét a négy Testvérnek eljárásbéli költségei lehuzáttával, És midőn el kelne 8572 forinton 30-on fizessen kezéhez Gróf Gyulai Lajosnak ötszáz pengő forintot, Gróf Gyulai Faninak kétszáz ötven, Gróf Gyulai Szilárdkának kétszáz ötven pengő forintot, Lajos grófnak azért többet, mert Marosnémeti jószágát átvettekor nékem négy Csikó lovat ajándékozott. Ennyinek átadása pedig akkor is történyék, midőn a nyolcezer ötszáz hetvenkét forinton 30 kron fellyül eladás összege is oda ajánlatnék e Testvéreknek részemről, Ezek csekélységek, De szívemet látják benne erántok. S e fizetések megküldése halálom után legfellyebb egy Év alatt megtörténjék. Addig eldül ha kiváltatik-e Atány vagy eladása lesz. A mellyik Testvér azonban előbb halna meg mintsem én, annak része általános örökösömé. Továbbá a képviselői ország gyűlés e nyári határozata szerint Döbrentei Antal általános örökösömet is törvényessen ütheti a szép sor, négy évi Fegyverfogásban. Mennyen, dicsően eleshetése esetére már nem Döbrentei Károlyt nevezem Antal után következhető örökösömnek, kiről a nyolcz és 9-ik lap szól, hanem az 1847-ikbéli végrendeletem 5-ik lapján 3-ik szám alatt említett Döbrentei Lajos és Sándor unoka öcséimet, Galánthán lakó Sámuel Testvérem két fiát, közülök azonban az kinek jó tanulásairól jobb Tanodai bizonyítványai vannak és közhivatalban lép vagy már áll, 1000 pengő forinttal (1000) kapjon többet s így általjánossabban vett fő örökösöm az légyen. Egyébb minden kettejek között oszoljon. Lajost és Sándort most azért teszem, mert Döbrentei Károly a Drávai Táborban ment s így elébb van halálnak kitéve, de ha megmaradna is, nagy okom lón közellyebbi véreimet neveznem Antal után örökösimmek. Midőn azomban Károly hazavédes dicsősséggel visszatérését mutatná, azon 200 az az betűvel kétszáz pengő forinthez, mellyet néki a 3-ik lapon hagytam, még 100 azaz száz pengő forint adassék. Mindenesetre Perlaky Sándort kérem munkáim kiadására, midőn az idő engedné.

Lajos és Sándor is tsak haszonvevők úgy legyenek miként Antalt szabálloztam, és a most kihagyott Károlyt a 9-ik lapon. Midőn Lajos és Sándor is egyik a másikának öröklése után törvényes maradék nélkül halna ki, akkor a 8-ik lapon álló 1500 pengő forint helyett a Gróf Gyulai négy Testvérnek vagy azok Gyermekének Háromezer pengő forint küldessék ezüstben, a Magyar Tudós Társaságnak pedig a ki tett ezer pengő forint. A pesti Iparegyletről már ezután Országos pénztár gondoskodik, a fennmaradót a legutóbb meghaló Lajos vagy Sándor Döbrentei fiú

számára rendelje a 9-ik lapi szellemen. A Herroych Antalnak szánt 160 pengő forint már elmarad, mert jó ajánlvánnyal ment el mellőlem, őt kielégítőbb hadi szolgálatban e nyáron.

Halálomkor mellettem leendő legényemre nézve itt már ki írom, hogy midőn akármiféle holmimtól híven adna számot, havi díjján kívül neki ötven pengő forint adassék és ha gondviselőm is találna lenni akkor nálam, annak is olly feltétellel ötven pengő forint. Ha valami kötelezvényem találtatnék nálam fizetetlenül vagy köz tzelra hozzám vett pénzről külön jegyzésem rendben hozassék. Orvosom becsessen díjjasztassék, egy szóval általlános örökösöm lelkiesméretes dolga légyen, hogy reám igazságos panaszt senki fia s jánya ne mondhasson. Ezen módosítások szerinti végrehajtásra is Pest Vmegyei halálomkori első All-Ispányt kérem s az őt illető megirattokhoz képest. S egyéb rendelésem mind erejében marad. Irtam s 1847-béli pecsétemmel megerősítettem. Budán, Sept. 27-én 1848.

Döbrentei Gábor mk.

Hogy Döbrentei Gábor Ur 1847-iki Julius 9-én költ Testamentomához készített ezen Codicillusát előttünk írta alá s pecsételte meg, s pontjait végső akarata szerintiéknek vallotta, mi alulirattak kiket aláíró s megpetsételő tanuknak azon végre magához hívott s nála együtt valánk a Törvény értelmében hitelesen bizonyítjuk.

Budán, September 27-én 1848.

(p. h.) Dezsewfy László

(p. h.) Czech János

(p. h.) Pap Gábor

(p. h.) Wozáry Rövid Gábor
nyug. kapitány.

(p. h.) Ráth Péter

(p. h.) Podhradczy József mk.

mint erre a czélra meg kért s jelen volt Tanuk.

(Fáy-Kuun Irma grófné birtokában levő másolatról, melynek hátlapján gr. Gyulai Lajos kézírásával ez olvasható: Döbrentei végrendelete másolatban.)

DÖBRENTÉI GÁBOR LEVELEZÉSÉBŐL.

Alább Döbrentei Gábor családi levelei közül mutatok be néhányat, a melyekben némi irodalomtörténeti és életrajzi vonatkozásra akadunk.

Döbrentei úgy tekintélyes állásánál, mint kedvelt személyiségénél fogva nem csekély befolyással bírt. Mi sem természetesebb, mint hogy ajtaján sok kérelmező kopogtatott s hogy e kérelmezők között előfordult — az unokaöcs is, a ki pályája kezdetén a nagytekintélyü királyi tanácsos, országos főbiztos s tudós társasági tag s titoknok nagybácsihoz fordul, kérve őt, hogy legyen segítségére és segítse őt valamely álláshoz.

Az unokaöcs, — a ki ez esetben a kérelmező: Döbrentei Antal

volt, 1848-ban Pozsony vármegyei nemzetőr, később ügyvéd Pozsonyban s Döbrentei Gábor általános örököse. Nem érdektelen, hogy e Döbrentei Antal a reá néző örökséget (mondják, hogy két uradalom, a mi kétséges és talán inkább a családi pletyka növelte meg ekkorára) egy Tallian nevű pénzüzérnek életjáradék fejében eladta. Az életjáradékot azonban nem élvezte sokáig, mert pár év múlva a pozsonyi kórház tébolydjában elhúnyt. Döbrentei Gábor levelezésének egy része ő általa került dr. D. Jenő, ifj. D. Gábor sorhajózáslós, Korbély József, a pozsonyi ev. lyceum kéziratárának¹ s így alulírottak tulajdonába.

Döbrentei Antal kérelme, mint a levelekből s életéből kitűnik eredménytelen volt. A költő-tudós bár sokfelé bírt móddal a közbenjárásra, sokfelé is volt lekötelezett vagy érdekelt, s e miatt nem tehetett eleget öcsce kérésének.

A levelek irodalomtörténeti vonatkozásai csekélyebb értékűek, de érdekesek, a mennyiben Döbrentei Gábor egyéniségének rajzát sokban kiegészítik.

I.

Buda, novemb. 17d. 1848.

Kedves Öcsém! Mind a két leveledet kaptam Hegyeshalomról postán felbontva s becsülettel újra lepecsételve. Jól tették. A mi leveleink haza, becsület, szabadság, magyar nemzetiség hűségeit viszik.

Azért válaszolok két nappal későbbben, mert a hadbíróásra nézve, melyhez kedved van, tudakozódnom kellett. De azt tudám meg, hogy ahhoz most már nem vesznek fel többet, mert a kitűzött 50 szám már annyira betölt, hogy a felül levők folyamodványait visszaadják. És még 20 van külömben is az elébb megvizsgáltak közül, kik elhelyezésre várnak. A privátim készülőnek hát most nincs becse, sőt arra külön engedelmét kellene kapni a Hadügyministertől, a mi nem megy most s nem jár-meg. Mi több? joghallgatást végzettet bocsátanak csak tanfolyamra.

A nov. 15d. felnyitott tanfolyam hallgatói közül pedig különösen lesznek kiválasztva exameneikhez képest a katonatiszté lehetők. És már hozzáfogtak.

Hátra van tisztté lehetésed a Poson v. Nyitra megyei honvéd zászlóaljhoz úgy, hogyha ez v. ama vármegye különösen ajánlana téged a Hadügyministeriumnak. Nem erőltettek katonaságra, mert hivatalhoz kedv, szenvedély kell, élémehetésre, hanem gondold meg, mi lehetsz most egyéb? Atyád semlegessége engem is háborít.

Míg eldölhet valahová dolgod, jó helyt vagy a mint látom. És írj nekem. A miben csak lehet, örömetest segítelek.

Szerető Nagybatyád
Döbrentei Gábor m. k.

¹ Lásd Irodalomtörténeti Közlemények, III. évf. 352. 1.

II.

Buda, septemb. 18d. 1850.

Kedves Öcsém! Sept. 14d. költ leveled vettével, már kétszer nézettem, ha Pesten van e b. Nyáry, de ma megint csak azt hozá hírül legényem, hogy holnapután várják bé. Akkor elmegyek hozzá s megkérem nevedben, lendítsen már sorsodon. És ha kívánandana eléb látni személyesen, azonnal megírom, hogy indulj le.

Nyugtalan vagy, meghiszem. Ugy van minden szilárd lelkü ifjú ember, midőn még nem tudja, hová, merre? Könnyeim hullának egykor érzékeny gyermeknek nekem, midőn a világ sorába bekapaszkodnom oly későre lehetett. Reménylettem, türtem s munkába fogtam, hogy időm teljék és esméreteim bővüljenek. Sikerét láttam vágyaimnak, sokban boldogultam.

S most, hazám nyomorgatását látnom nem elég, bizonytalanra soroztak. Junius elsője óta nyugalmazva vagyok, de mennyivel, azt nem ír meg Koller miniszteri biztos aug. 31-dikén. 1849-i májusától fogva 1850-beli május végeig azonban megkaptam fizetésemet nagy-nagy nehezen.

Füredről idetértemkor itt kapám Dávid öcsém felesége levelét, mellyben arra kér, hogy neki mostani divatu magyar karpereczet küldjek ajándokba. Mond meg neki, meglesz, mihelyt arra adható pénzhez jutandok. Minden lélek ölelendő, midőn Magyarországhoz bizonyítja aggodalmát.

Pusztai urat tisztellem s én is megént kérem, hogy atyád dolgát rendbe hozná, most midőn nem foglalja el Allgemeinja.

Látod ebből, miként követek el, a mi csak telik megnyugtatósodra.

Szerető bátyád
Döbrentei Gábor m. k.

A levélben említett »Pusztai ur« Pusztai Sándor ügyvéd, az Allgemein kiadó-szerkesztője, a kinek irodájában kapott foglalkozást D. Antal.

Az immár nyugalomba vonult Döbrentei egészsége igen alá volt ásva. Zsugori természete nehezíté utolsó napjait; állítása szerint vagyoni viszonyai nem voltak rendezettek (bár az bizonyos, hogy hagyatéka tetemes értékű volt. Napjait igen elkeseríté unokaöccse, István,¹ a ki a festői pályára nem csekély tehetséggel lépett s kedvence és kizemelt örököse volt, addig, a míg szerelmi féltékenységet nem ébresztett benne. Így visszaélvén István nagybátyja jóságával — elkedvetleníté Gábort, annyira, hogy le is vette róla a kezét. István elzüllött s a galanthai szegényház koldusai közt tengeti életét. Egy időben a fővárosi bohème tanyák ismert alakja volt.

Ebből az időből való a következő levél.

¹ A végrendelet nem említi.

III.

Buda, decemb. 11d. 1850.

Kedves Öcsém! E hónap 2d. írt aggodó leveledre biztossá akarlak tenni, hogy hallgatásomat nem akará elhidegülés, arra nem adtál okot; hanem okozá az, hanem vártam, honnan ölelne fel már szerencséd három oldal közül, a hányra folyamodál. Atyádnak is megmondtam, miként nem fognék én annál fogva sem b. Geringernél sem b. Nyárinál éretted szólani, mert ha egyiknél boldogúlsz, a másiknál majd én sültethék fel.

S lám b. Nyári meg le is mondott.

B. Geringernél pedig magam is kérelmező vagyok, nyugpénzemért és a m. t. társaságnak nyomtatási ügyében, úgy valamely másban. Többel csak terhelném s majd egyet sem teljesíthetne. Nyugpénzem pedig nagyon sürgető volna, mert június elsője óta még egy kis pénzt sem adának.

Eléadásod szerint, jó helyt vagy Majercsák urnál, kit hallottamra dicsére két követtársa itten. Emlegette minap gr. Gyulai Lajos is, Pesten jártát.

Remekelni fog bizony Majorcsák, ha gróf B(cethlen) Pál pénzügyeit Erdélyben jó rendbe hozandja. Egy jó ismerősném, Malom Zsigmond Tanácsosné, a Pál gróf miatti szükségben hala meg, mivel pénzbeli tartozását nála veszteségben látta. Azonban én jól vagyok a gróffal s viszonzom a tisztelését szívesen.

Édes atyádnak megmondtam, hagyjon fel a szokott tervvel, kereskedőnek adni fiait. Már többször előhozám okaimat. Nem veszi számba.

Egészségem most jó. De kedvem borúlt!

Paraszcai Lőrincz Barátomat, tiszteld igen szívemből. Vajjon húz-e ő nyugpénzt?

Isten veled

Szerető nagybátyád
Döbrentei Gábor m. k.

Az itt említett Malom Zsigmond Tanácsosné, Malom Lujznak, a 40-es évek erdélyi fiatal költőnőjének anyja, a ki férjétől maradt kis birtokát gróf B.-nek adta bérbe. Itt némi hibának kell lenni nyilván Döbrentei levelében, mert Malom Lujznak Döbrenteihez írt s kezeim közt levő leveleiben gyakran említi gróf B. *Gergelyt*, a ki fizetni nem akart még akkor sem, a mikor pereskedés útján brachiummal akarták a bérlettől megfosztani. Malom Lujznak 1846 október 26-án Kolozsvárt kelt levelében például szóról szóra így ír:

»Gr. B. Gergely biztat hogy kifizet stb. . . .«

E névbeli tévedés épen nem fontos s egyedül Döbrentei gyors irásának tudható be.²

Báró Geringernek a következő egy rendbeli levelét találok a nálam levő iratcsomóban:

² Malom Lujza Döbrenteihez írt leveleiről értekeztem az Erdélyi Irodalmi Társaságban. Értekezésem itt, e Közlönyben fog napvilágot látni. R. D.

IV.

? 3/p.

Ich mache mir das Vergnügen Eurer Wohlgeboren einige Transsilvanica als kleinere Zuwachs zu Ihren Büchersammlung zu übersenden und würde mich freuen, wenn Sie darin für Ihre Forschungen neues Material finden würden.

Mit vollkommener Hochachtung

Geringer.

A levélen *Döbrentei* sajátkezüleg írt jegyzete:

Kaptam ezzel:

Magazin für Geschichte, Literatur Siebenbürgens v. A. Kurz. II
Band. I. II. III. IV. Heft 1846.7.

Chronicon Fuchsio Lupino Oltardinum edidit Josephus Trausch 1847.
Pars I. 1848 Pars II.

(*August. 31 áthúzva.*)

Septem. 3. 1850.

D. G.

REXA DEZSÓ.

